

TELŠIŲ VYSKUPAI, VYSKUPIJOS VALDYTOJAI

Justinas Staugaitis

Justinas Staugaitis (1866–1943) – pirmasis 1926 m. įkurtos Telšių vyskupijos vyskupas, ganytojo pareigas ėjęs 1926–1943 metais. Jis – ir žymus valstybės, politikos, visuomenės veikėjas, Lietuvos nepriklausomybės Akto (1918.02.16) signataras, spaudos bendradarbis.

Gimė 1866 m. lapkričio 14 d. Šakių apskrities Naumiesčio valsčiaus Tupikų kaime. Mokėsi Naumiesčio pradinėje mokykloje, Marijampolės gimnazijoje. 1890 m. baigė Seinų kunigų seminariją ir buvo išventintas į kunigus. Nuo 1890 m. dirbo kunigu įvairiose Lietuvos ir Lenkijos vietose. 1906 m. buvo paskirtas pirmuoju Lekėčių klebonu. 1912–1916 m. klebonavo Pakuonyje (Prienu r.), vėliau – Aukštojoje Panemunėje (Kaunas), buvo Garliavos dekanas.

Jau seminarijoje išryškėjo pagrindinės J. Staugaičio interesų sritys – Bažnyčios vieta tautos ir valstybės gyvenime, katalikiškų idealų skleidimas. 1905 metais iš Lenkijos grįžęs į Lietuvą (dabartinių valstybių sienų situacijos vertinimu), kunigas iš karto įsitraukė į socialinę bei politinę veiklą: Marijampolėje įsteigė vaikų darželį, 1906 m. įkūrė „Žiburio“ švietimo draugiją, įkūrė „Žagrės“ draugiją, rengė paskaitas, vaidinimus, atidarė mergaičių progimnaziją, dvi pradines mokyklas, steigė bibliotekas, senelių ir našlaičių namus. Jis rūpinosi ir savišvieta, 1911 m. tapo Lietuvių mokslo draugijos nariu. Kaip tvirtina istorikė R. Laukaitytė, J. Staugaičio užvalgiai numatyti labdaros tvarkymo būdai (specialių draugijų steigimas, viso darbo koncentravimas parapijoje) vėliau tapo socialinės politikos Lietuvoje ašimi.

1909–1912 m. J. Staugaitis buvo katalikiško, inteligentijai skirto mėnraščio „Vadovas“ redaktorius, garsėjo kaip produktyvus publicistas, katalikų ideologas. Savo darbus tikybos, moralės, politikos ir kitomis temomis skelbė įvairiuose ano meto periodiniuose leidiniuose, daugiausiai „Šviesoje“, „Ūkininke“, „Šaltinyje“, „Viltyje“, „Vilniaus žinio-

Vyskupas Justinas Staugaitis. Fotografas nežinomas. Nuotrauka iš Žemaičių muziejaus „Alka“ rinkinių

se“, „Bažnytinėje apžvalgoje“, „Spindulyje“, „Tiesos kelyje“, „Švietimo darbe“, „Naujojoje Romuvoje“.

Justinas Staugaitis – aktyvus nepriklausomos Lietuvos atkūrimo dalyvis. 1917 m. rugsėjo 18–22 dienomis jis dalyvavo Lietuvių konferencijoje Vilniuje, buvo išrinktas į konferencijos prezidiumą, Lietuvos Tarybos nariu. Nuo 1918 m. sausio mėnesio buvo Lietuvos Tarybos vicepirmininkas, 1918m. vasario 16 d. kartu su kitais pasirašė Lietuvos nepriklausomybės Aktą. Vėliau jis tapo Lietuvos Valstybės Tarybos vicepirmininku. 1920 m. buvo Lietuvos delegacijų dėl Lietuvos nepriklausomybės užsienio šalyse vadovas. Išrinktas į Steigiamąjį Seimą, tapo jo vicepirmininku. Vadovavo I ir II Seimui (buvo Seimo vicepirmininku ar Seimo Pirmininku). Nuo 1923 m. rugpjūčio 10 d. iki 1925m. sausio 27 d. buvo Seimo Pirmininkas II Seime. Dirbant Seimo Pirmininku, jam kartais

tekdamo pavaduoti Respublikos Prezidentą.

Kaip politikas, vienas iš Lietuvos krikščionių demokratų partijos vadovų J. Staugaitis siekė nustatyti valstybės ir Bažnyčios santykius. Išsilaisvinus iš Rusijos okupacijos tai buvo visai nauja politikos sritis. Jis pats keletą kartų Vatikane prašė pripažinti Lietuvą nepriklausoma valstybe ir taip pralaužė pirmuosius ledus diplomatinei atstovybei.

Beveik kartu su politiko karjera J. Staugaitis pradėjo kopti ir bažnytinės karjeros laiptais: 1922 m. buvo pakeltas Seinų kapitulos kanauninku, 1924 m. jam suteiktas prelato vardas, 1926 m. buvo paskirtas Telšių vyskupu. Jis dar tais pačiais metais įkūrė Telšių kunigų seminariją, pasirūpino, kad jai būtų pastatyti 3 aukštų rūmai, juose įrengta biblioteka, fizikos kabinetas. Žemaitijoje jis steigė naujas parapijas, skatino diecezijos kunigus plėsti savo akiratį, suorganizavo tris Eucharistinius kongresus. Neatsiribojo vyskupas ir nuo politinio gyvenimo: aktyviai gynė katalikų organizacijų ir krikščionių demokratų veiklos ir žodžio laisvę tuo laikotarpiu, kai parlamentas buvo paleistas. Valdžią paėmus tautininkams, ryžtinga J. Staugaičio pozicija tapo tvirta atrama katalikų veikėjams.

Jo rūpesčiu 1925 m. buvo įkurtas iki 1940 m. leistas katalikų savaitraštis „Žemaičių bičiulis“. 1934–1935 m. J. Staugaitis parašė ir J. Gintauto slapyvardžiu išleido trijų tomų apysaką „Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų“.

„Dieve, neapleisk Lietuvos“ – tai buvo paskutiniai Telšių vyskupo, Vasario 16-osios Akto signataro J. Staugaičio žodžiai. Pasak istorikės R. Laukaitytės, joks kitas Lietuvos dvasininkas nepasiekė tokių politinės ir kartu bažnytinės valdžios aukštumų, kaip J. Staugaitis. Telšių vyskupiją jis valdė 17 metų.

Vyskupas mirė 1943 m. liepos 8 d. Telšiuose. Palaidotas Telšių Šv. Antano Paduviečio katedros Vyskupų kriptoje.

NAUDOTA LITERATŪRA:

1. A. Banevičius, *111 Lietuvos valstybės 1918–1940 m. politikos veikėjų*, Vilnius, 1991.
2. *Lietuvių enciklopedija*, t. 28, Bostonas, 1963.
3. Just. Staugaitis, *Mano atsiminimai*, Vilnius, 1995.
4. J. Gintautas (Justinas Staugaitis), *Tiesiu keliu: apysaka iš mūsų atgimimo laikų*, t. 1–3, Kaunas, 1934–1935.

Vincentas Borisevičius

Vyskupas Vincentas Borisevičius Telšių katedroje. Fotografą nežinomas. Nuotrauka iš Žemaičių muziejaus „Alka“ rinkinių

Vincentas Borisevičius (1887–1946) – antrasis Telšių vyskupijos vyskupas, spaudos bendradarbis, labdarys, garsėjęs savo išskirtiniu rūpinimusi gyvenimo nuskriaustais, nelaimių ištiktais žmonėmis.

Gimė 1887 m. lapkričio 23 d. Bebrininkų kaime (Paežerių vlsč., Vilkaviškio apskr.). Jo tėvai – 40 ha ūkyje šeimininkavę, 9 vaikus (keturis sūnus ir penkias dukteris) išauginę pamaldūs katalikai Augustinas ir Marija Rugieniūtė Borisevičiai. Jie svajojo, kad bent vienas jų vaikas taptų kunigu, tad, kiek išgalėdami juos leido į mokslus. Vincentas (1887–1946) kartu su jaunesniu broliu Kazimieru baigė Šunskų pradžios mokyklą, išvyko gilinti žinių į Sankt Peterburgą, kur veikė vienintelė katalikiška berniukų gimnazija visoje carinėje Rusijoje. Ten, Šv. Kotrynos gimnazijoje, broliai baigė šešias klases, o vėliau, 1903–1909 m., mokėsi Seinų kunigų seminarijoje. Vincentas norėjo ir toliau tęsti mokslus, tad, gavęs siuntimą, išvyko studijuoti į Šveicarijos

(Nukelta į 38 p.)